

Labæk

(Bymidte /)

Hvis man læser 'skrifterne', og hvis man går ind for 'bæk-teorien', er der ingen tvivl om, at gaden har navn efter en bebyggelse, der engang har fået navn efter et vandløb, en '-bæk'. Men hvad der ligger bag forstavelsen 'La-' er uklart. I tidens løb har der været mange stavemåder – bare ingen rigtig gamle.

For 400 år siden hed den 'Laugebæk'/'Lougbeck'. Ligger der et mansnavn gemt der?

Eller er svaret at finde for 250 år siden: 'Lavbeck' – 'den lave bæk'?

Eller er det endnu ældre? Oldnordisk 'laug' betyder 'vaskevand/bad'. Vaskede man tøj i denne bæk? Måske. I hvert fald blev det i 1609 forbudt at vaske tøj i Bysøen (se *By-søstræde*) og her i bækken.

NB. I gammeldansk ændrer dette 'laug' sig til 'løgh', til løghardagh til løwerdagh, til lørdag, vores 'bade-/vaskedag'.

'Bæk-teorien' lyder sandsynlig, specielt sammen med 'Holbæk bækken'. 2 bække, hvorom 2 samfund vokser op. Labæk ældst, men Holbæk stærkest. Sammenvokset i 1400 tallet. Gaden ('Labæksgaden') havde sin Accisebod (Labæk-bommen, *ingen port*) – i dag ca. ved Østre Skolegade – hvor bytolden (accise = afgift) måtte betales indtil 1851.

Labæksgaden endte (som i dag) ude ved Mølesøen – eller ude ved 'Plantagen', det nuværende 'Østre Anlæg' og der hvor også dyreskuepladsen lå inden kaserne blev bygget.

1816 fik gaden brosten.

1852 blev der gennembrudt til Markedsgade.

1874 bygges Frandsens arbejderboliger.

1920 anlægges Brogade.

1924 bygges KFUM-bygningen (også soldaterhjem).

1960 nedbrydes nordsiden hen til Brogade.

1963 bygges 'Markedsgården'.

- Jo, så sandelig en gade, der har undergået forandring, og som også havde egen kirke indtil reformationen 1536, egen gæstgivergård, egen karruselhave, egen....

Peter Korsgaards 'På strøgtur med oldemor', indeholder nogle meget beskrivende fotoer af denne 'forstad'.

Ladegårdsalléen

(Holbæk syd /)

Til herregårde og slotte har der altid hørt en *ladegård* eller som det hedder i dag: en *avlsgård*, der lå i 'nogen' afstand fra hovedsædet og oprindeligt havde store jordtilliggende. Den første 'Holbæk-Gård' har nok været 'Curiam Holbæk', Hvideslægtens gods, måske beliggende på bakken ved vor tids Lundemarksvej. Slottet eksisterede ikke, så det har været ladegårdens forløber.

Senere 'Ladegårde' er misligholdt og flyttet, indtil vi i dag har det nuværende kompleks, hvor 'Kunsthøjskolen' har til huse.

Holbæk Slots Ladegård blev 'sidst' købt 1912 af godsejer Paul Dahl (1886-1939), der foretog en ombygning 1934. (Hovedbygningen er fra 1797). Det var ham, der plantede *Knudskov* (1919-20) til minde om sin afdøde søn. Den anden søn Torben overtog Ladegården efter faderens død, men inden (1920'erne) havde faderen også plantet en skov til ham: *Torbenlund* (fejlagtigt kaldt *Torpelund* på kort og i skrift).

Torben Dahl solgte Ladegården til Holbæk kommune 1961 for 8,7 mio. kr. og 1963 solgte kommunen bygningerne (865.000 kr.) til 'Dronningmølle Kunsthøjskole, nu kun kaldet 'Kunsthøjskolen', men Ladegårdsnavn-et blev fastholdt. Kunsthøjskolen var startet 1962 og ildsjælen i skolens start og opbygning var Ulrika Marseen, der også var skolens forstander de første 18 år.

Ladegårdsalléen – med indkørsel både fra Gl. Ringstedvej og fra Stenhusvej – har været en smukkere allé end den er i dag, men er ved at få format igen.

Den har i mange år været parallelvej mod vest (for gående og cyklister) til *Skagerakvej* (den med stavefejlen), der 2004 – efter folkeprotester – førtes helt igennem til Stenhusvej.

Ladegårdsparken Vest

Ladegårdsparken Øst

(Holbæk syd / 1971 som helhed og 1974 som to-delt)

1972 begyndte det store etageejendomsbyggeri nordøst for 'Ladegården'. Da byggeriet sluttede (1978) og efter renoveringen i 1991, rummede det 914 lejemål i 22 blokke.

Boligblokkene og vejen igennem fik navnet 'Ladegårdsparken'. Et par år efter blev vejen opdelt i vest og øst.

38 gavle blev i 1991 udsmykket af kendte kunstnere fra sammenslutningen 'Grønnin-gen'. Det skete i forbindelse med bygningernes renovering og er den mest omfangsrige udsmykning af sin art i Danmark.

Torben Weirup har skrevet en lille bog: 'Ladegårdsparken' om byggeriet og om gavlmalerierne. Rigt illustreret.

En 'park' har præg af et haveanlæg med træer, men det har taget år før det grønne rigtig slog igennem. Smukt er der nu blevet med 40 små 'haver' og finurligheder efter den gennemgribende renovering.

Også en skulptur i stål (1996) af Karl Åge Riget er der blevet plads til. Find den selv på en spadseretur i området.

Ladegårdsstien

(Holbæk syd /)

Er i skrivende stund ikke anlagt i terrænet – men stinavnet er givet.

Lammefjordsvej

(Holbæk øst / 1961)

Lammefjorden er en indskæring i Odsherred fra Isefjorden. Nåede oprindeligt helt ind til Fårevejle, så Odsherred kun var hæftet på det øvrige Sjælland med en smal tange kaldet 'Draget' (jf. Dragsfjorden og 'Dragsholm slot' fra ca. 1200). Tilbage i tiden var 'Odsherred' en ø.

'Med ildnende mod blev opgaven næstet, den jernfaste tro blev aldrig fornægtet'.

Lammefjordens inddæmning/tørlægning er en facinerende historie, der kulminerede med Audebodæmningens synsforretning 1877: 2,3 km lang med halvdelen på dybt vand og med en højde på 3,5 m over daglig vandstand. Det inddæmmede areal er ca. 10.000 tdr. land

svarende til ca. 55 km². Ægholm er fredet område, oprindeligt en stenrevle.

1946 rejstes en mindesten (8 tons, 3 m under havets overflade) fundet på *Storøen* nær Hagesholm og i 1973 afslørede Folmer Triers store mindetavle om 100-året på dæmningen. (Se også *Hagesholmvej*).

Her kan der med rette citeres forfatteren *H.P. Holst's* ord (der ofte fejlagtigt er tillagt hede- manden Enrico Dalgas):

' For hvert et Tab igjen Erstatning findes: Hvad udad tabes, det må indad vindes'.

(Ihukommende 1864 nederlaget).

En mulighed for besøg på pumpestationen og det lille museum ved Audebo skal man bestemt takke ja til.

Eneste 'plet' på dette historiske 'anlæg' med grøfter/kanaler og dige, med gulerødder, østersskaller, tulipaner og skov er, at 'man' i 1989 miljøgodkendte en 'kontrolleret losseplads' midt i herligheden, men den styres udmærket af Novoren I/S.

En smuttur derud og en afstikker øst om Novoren til sø og kanal bør man unde sig, inden man bliver teoretisk forarget. Meget smukt. Et stiforløb bringer gående / cyklende Lammefjorden rundt og / eller på tværs.

Få et kort på turistbureauet og følg ruterne eller 'gå egne veje'.

Adelers Allé fra Fårevejle Kirkeby til Gislinge er Danmarks længste *lige* vejstrækning (12 km) – en herlig indflyvningslinie fra nordvest til Holbæk Flyveplads. (Se *Ny Hagededvej*). Lensbaron til Dragsholm Zytphen-Adeler (1810-1878) tog det første egentlige initiativ til at udtørre et område. En statue er rejst i Fårevejle Stationsby.

Langdal

(Orø øst / 1973)

Et område nordøst for 'hovedstaden' Bybjerg på Orø. På Orøkortet fra 1496 benævnt Langdahl.

En gård udstykket fra Stengård bærer også navnet.

På vejen ligger 'Orø urtehave' med 600 forskellige planter dækkende læge-, krydder- og snapseurter. Nok et besøg værd enten som

selvoplevelse eller som vejledt rundtur. Måske en snapseaften. Find folderen og læs om de mange muligheder.

Langerød

(Langerød / (1918), 1972)

Husene omtalt 1205 som Langeruth, 'den lange rydning'. Fra 1918 hed vejen Langerødvej, men dengang som nu et appendiks til landevejen.

Og der hører gadekær til.

Også en gård bærer navnet i dag.

Landsbyen bestod af 4 gårde under Kronen indtil 1661.

Ultimo 1700-tallet ejede Eriksholm og Løvenborg hver sin halvdel af landsbyen og 1783 blev der 'udskiftet'.

Et kæmpearbejde forestod for de få landsbybeboere, men det lykkedes for dem at indhegne, grave grøfter, plante hegn osv. Og de blev belønnet med 'Det kgl. Landhusholdnings Selskabs' præmie (oprettet 1769 med formål at oplyse og opmuntre).

Den korteste vej mellem 2 punkter er en ret linie. Det gjaldt blot ikke for 'vandføringen' fra Langerød-'værket' (vandbehandlingsanlægget fra 1950 ved Omfartsvejen) til Holbæk østby, primo 50'erne.

Fat et kort. Vurdér dette arbejde – bliv også gerne imponeret og sæt det evt. i relation til efterårsgravningen i haven.

Rørene blev lagt i en 180 cm dyb *håndgravet!!* 'grøft' og blev etapevis aftrappet i diameter fra 16" (tommer), til 12", til 10" og sluttelig til 8". For hver 6 m blev der gravet et 'stemmehul', for her skulle rørene samles og 'forsegles' – også med muskelkraft.

Første sigtepunkt var Ladegården, næste ca. Slotsmarksskolen og derefter lidt snørklet:

Absalonsvej, under jernbanen, Dommerstien, Karensmindevej, Diget, Bakken, Carl Reffsvej og videre til Sejerøvej.

De første boringer fandtes ved Kalveåen, men fra primo 80'erne blev vandet hentet fra Knabstrup. Sidste er, at 'værket' skal videregående vand til Kalundborg.

1" (tomme) = ca. 2,6 cm.

Langholm

(Arnakke / 1972)

En lille ø i smult vande i Tempelkrogen. Og den er lang.

'Holm': en lille, ofte ubeboet ø. Lidt poetisk kan den gamle form 'holmr' oversættes til 'bølge på havet'.

Langøvej

(Orø Havn / 1972)

'Sommerhusområde'.

Langø er en af øerne syd for Orø.

Den svarer i form ikke til sit navn. 'Langøerne' står der på Orø-kortet fra 1496, idet der er tale om en lille gruppe øer/holme.

Achton Friis i 'De danskes Øer': '*Langø med en mængde stenede småpolde*' og andet steds taler han om 'Langøre holme' og kalder dem '*stenrønner*'.

'Pold' er en lille forhøjning, men man forstår bedre hans billede, når man tænker på ordet 'puld', altså den øverste del af en hat.

'Stenrøn' er en lille ø/holm dækket med sten.

Lanternevej

(Orø, Bybjerg Strand / 1972)

'Sommerhusområde'.

1972-misforståelse eller ej. Vejen blev døbt 'Fyrvej'. Måske opfattet som 'trænavnet' – måske ikke, men underkendt af kommunen, da der lydæssigt var for meget sammenfald med den eksisterende 'Fyrvej'.

I forslaget lå imidlertid tanken om et 'ledefyr for sejlads', nemlig fyret på 'Hønehalsen' (Tuse Næs), der tydeligt sås fra vejen. Derfor en kvik navneændring til parallelordet 'lanterne'.

L. C. Worsøesvej

(Holbæk syd / 1995, 2004)

Laurits Christoffer Worsøe, 1790 – 1842, Amtspiqueur, amtsvejsinspektør.

L. C. Worsøe var søn af apoteker Søren Lauritzen Worsøe (Elefant-apoteket 1785-1807 og Roskildevejens fortalere). Indtrådte i vej-korpset som 16-årig og steg hurtigt i graderne. Som 26-årig 'virkelig uniformbærende Piqueur' og 1833 (43 år) amtsvejspiqueur.

Skudsmål 1837: '—Veje i bedre Stand end i noget andet Amt'.

Fik løbende meget rosede omtale, hvilket efter hans død bevirkede, at enken fik en stor pension.

(Kilde K.P. Danø's 'Vejbog'. Se hans vej).

Hvis flere veje ønskes knyttet til 'vejfolk' kan anbefales Søren Jensen Ellert amtsvejinspektør 1920-1942.

L.C.W. var selv far til 6 børn, af hvilke datteren *Caroline* blev bestyrerinde (1848-1881) for *Knuthsens Institut*, 'Institut for høiere qvindelige Dannelse' (nuværende Holbæk private Realskole), hvortil hun senere knyttede søstrene *Cathrine* og *Emilie*.

Caroline (1825-1897), Cathrine (1821-1910) og Emilie (1826-1874) – 'den gamle', 'den store' og 'den lille'.

Med sidste etape forbinder vejen nu (2004) østbyen (Roskildevej) med vestbyen (Valdemar Sejrsvej) over jernbanen (18 mio. kr.)

Lensstien

(Holbæk syd / 1975)

Hvad skulle den ellers hedde, stien blandt vore lensmænd.

'Len': et landområde som en adelsmand fik overdraget af kongen mod bestemte forpligtelser.

Fat bykortet og udforsk Holbæk på cykel gennem det vidtrækkende (navngivne) stisystem – og de mange (unavngivne) 'smutstier'.

Lergravsvej

(Holbæk øst / 1970)

Byens pottemagere – og der var fin pottetradition i Holbæk – brugte blåler til hvide 'potter' og rødler til de mørke, der skulle kunne tåle varme. Rødler hentede de bl.a. her i Taastrup, hvor svendene selv gravede det op og kørte det hjem med hest og vogn. Lergraven blev brugt til primo 1950'erne.

Om tidernes pottemagere og Holbæk Lervarefabrik fortæller Albert Thomsen: '*Pottemagere i Holbæk gennem 300 år*' og Østergaard Christensen: '*Holbæk-lertøj og Holbæk-pottemagere*'.

Lersøparken

(Vipperød / 1990)

Her gravedes rimeligvis ler til den *lervare-fabrik* der lå her.

I dag ligger 'Lersøcentret' her, ældreboliger og plejeomsorgsgruppe.

Lillevang

(Holbæk øst / 1990)

'Vangkvarteret'.

Byen havde 3 vange: *Strandmarken*, *Mellemmarken* og *Bjergmarken*.

Mellemmarken kaldes også *Lillevang*.

'*Bjergmarken*', var Holbæks største vang, sat til 180 høveders græsning, når der hvert 3. år var Fælled på området.

'*Fælleden*' dyrkes ikke, men bruges kun til græsning. I ordet gemmer der sig både ordet 'fæ' (ko) og ordet 'land'.

'*Høveder*' er hornkvæg (ikke heste og får).

Vang: se ordforklaring omkr. 'jorder'.

Lindebjergvej

(Gurede – Faurbjerg Huse / 1972)

1370: Lyndebiergh.

Bjerget (39 m) ligger på vejen mellem Gurede og Faurbjerg Huse.

En gisning må være at bjerget / bakken har været bevokset med lindetræer.

Lindedraget

(Kisserup Strand /)

'Sommerhusområde'.

Linden er et højt, flot træ, der kan blive meget gammelt, og den er brugt meget som allé- og parktræ.

Tingsteder rundt om i landet havde ofte knyttet et eller flere Lindetræer til stedet.

Trænavnet hænger sammen med '*det at være lind*', dvs. 'at være bøjelig', hvilket passer på træets bast, der har kunnet flettes, væves og bruges som bånd.

Har ingen betydning haft som skovtræ, men veddet anvendtes til specielle ting som instrumenter – og i gammel tid som træben.

Også i sange glider linden ind. F.eks. i 'Den signede dag' og i den mere folkelige 'Under de lysegrønne lindetræer'.

Lindegården

(Holbæk syd / 1996)

Romantiseret navn i 'Bernths Have'-kvarteret. Ingen relation til en bondegård.

Lindevej

(Bymidte / 1893)

Vejen blev etableret på et eksisterende stiforløb fra Pølsekrogen til jernbanen (agent Petersens markvej) og forbundet med 'Bane-gaardspladsen' med en trappe, fordi der var stor niveauforskel. Allerede 1898 blev der foreslået tunnel under jernbanesporene, men det blev først ført ud i livet 1917.

Selve niveaudjævningen fandt sted i 1972 ved den store omlægning med ny stationsplads, bygninger og Valdemar Sejrs Vejs tunnelen.

Vejtræerne har nok været 'lindetræer', selv om byrådsreferatet kun omtaler dem som 'træer'. I dag findes nogle få småbladede ved P-pladsen.

1921 byggede Odense Ægforretning et pakkeri med præserveringskummer – nuværende nr. 6. Huset med kummerne er det sidste af sin slags i Danmark og der er tilknyttet et lille museum (Danmarks eneste ægmuseum).

Huset rummer i dag Holbæk Kunstforening (stiftet 1933) og i haven står 2 fredede platantræer med deres karakteristiske afskallede bark. Navnet kommer fra græsk *platauos*, 'flad' med sigte på træets brede krone.

Lige over for Vestergade ses endnu spor af 'Landlyststien', der forbandt Lindevej med Møllestræde, nuværende Valdemar Sejrsvej.

Lindholmvej

(Orø Havn / 1972)

'Sommerhusområde'.

Lindholm er den største af øerne syd for Orø. Er også indtegnet på Orø-kortet fra 1496.

Øen/holmen er ca. 1 km lang og 400 m bred på bredeste sted og beskrives meget malende af Acthon Friis i 'De danskes Øer'. Specielt

omtaler han det rige fugleliv (især mågerne) og beretter, at man tidligere fra Annexgården (der ejer holmene her) årligt har indsamlet 40.000 mågeæg.

I dag – som før – græsses der på holmen, og det er pittoresk at se kreaturerne vade over til øen, en lang række som perler på en snor. Af og til, når de står stille, er det som der ligger en række vadesten i vandet.

Der har næppet vokset Lindetræer på holmen, så mon ikke en anden forklaring skal søges (se *Lindhøjvej*).

'Holm': en lille ofte ubeboet ø. Lidt poetisk kan den gamle form 'holmr' oversættes til 'bølge på havet'.

Lindhøjvej

(Orø, Kanehøj /)

'Sommerhusområde'.

'Lindhøj' henviser først til områdets høj og senere til gården.

Er det her som ved 'Lindebjergvej' gisning om en lindebevokset bakke? *eller* sniger der sig noget 'andet' ind her på Orø omkring 'Lindholm' og 'Lindhøj'?

Ifølge sagnet skulle en '*lindorm*' have huseret på øen og endog lagt sig rundt om kirken.

En *lindorm* er en menneskeædende slange / drage og den optræder ofte i nordiske sagn. Regnar Lodbrog nedlagde endog to af slagsen og det med ét spydstik. Dermed vandt han Thora og fik tilnavnet 'Laad-Brog' (de lodne bukser).

Indtil 1972 var der den 'Vendiske Lindorm' i Danmarks Rigsvåben.

'Lind' ville så her betyde 'den bøjelige (slange)' og 'orm' er et senere tydeliggørende efterled, som egentlig også betyder slange.

Lokesvej

(Holbæk vest /)

'Gudekvarteret'.

Loke er af jætteslægt, men blandede blod med Odin og optoges blandt aserne. Han er træsk og kaldes med god grund 'bagtaleren'.

Med jættekvinden Angrboda har han 3 'børn': Midgårdsormen, Fenrisulven og Hel som alle spiller en stor rolle i den nordiske mytologi.

Ved *'Ragnarok'* – den nordiske dommedag – er han at finde blandt asernes fjender.

Se *Fenrisvej, Odinsvej*.

Louisevej

(Holbæk syd / 1962)

Indgår i et 'pigenavnekvarter', hvor navnene er placeret alfabetisk fra syd: H-J-K-L.

Louise er fransk pigeform for Louis.

Men hvem var Louise, der skulle erindres?

Byen har tidligere haft 11 pigenavneveje (nu 9), men kun 2 af dem er tilknyttet en bestemt person.

Se dog *'Spånebæk'*, sidste afsnit.

Ludvig F. J. Moltkesvej

(Holbæk øst/ 2002)

'Borgmesterkvarteret'.

En skam, at 'man' ikke vil markere ham som Bgm./Borgm./Borgmester. Det er vel det, der skulle fokuseres på i 'Borgmesterkvarteret'.

Ludvig Frederik Jørgen Moltke, 1819-1878.

Udnævnt af kongen til borgmester 1870-1874.

Han kom som overauditør (altså en militær anklager) og udnævntes efter de 4 år i Holbæk som herredsfoged (politimester og dommer) i Fredericia.

Han efterfulgtes af den navnkundige N. E.

Hansen, der var borgmester til 1913, næsten

40 år (se hans vej, men find ham under titlen 'Borgm.!').

Lundehusvej

(Holbæk syd / 1995)

Hører til det nye kvarter nord for Lundemarksvej. De oprindelige *'Lundehuse'* hørte til Ladegården og lå uden for Strandporten, altså i Villabyen.

Lundemarksvej

(Holbæk syd / +)

Den nuværende vej har været anlagt i flere tempi, men navnet har år på bagen.

'Lundemarken' har eksisteret langt tilbage som græsningsareal, men øjensynligt som noget man 'indlejede' sig til. 'Her gik kvæget i fred' som det beskrives. 1641 kom der forbud

mod malkning 'derude' og kvæget skulle drives til 'Lundsled' dvs. 'Strandporten'.

Området ligger i Tuse Herred på Ladegårdsåsen. Men der har også – som i dag – været en *'Lund'*. Den har været takseret til 35 skovsvins olden (1 td. skovskyld svarede til 24 stk. 3-årige svin).

Byen har i 1732 en udgift til leje af rytterserserplads her i Lunden.

1803 beskrives *'Lunden'* som 'en liden Skovpart, en kort Spadseretur fra Byen – med Grusgange og Bænke – til Fornøjelse for Stadens Indvaanere – og flittigt besøgt om Helledagene'. Dengang ejet af købmand (manufaktur) Lars Friis.

'Lund': en lille skov med anlægskarakter.

Lundestien

(Holbæk syd / 1984)

Forbindelse fra Kalundborgvej under jernbanen til Knudskov gennem *Lunden*.

Fat bykortet og udforsk Holbæk på cykel gennem det vidtrækkende (navngivne) stisystem – og de mange (unavngivne) 'smutstier'.

Lundestrædet

(Holbæk syd / 1995)

Hører til det nye kvarter nord for Lundemarksvej.

Giver en svag fornemmelse af det gamle 'stræde' med sin intimitet.

På toppen ligger HE-kollegiet (Holbæk Erhvervsskoles kollegium) bygget 1997 ved Arkitektgruppen.

Stræde: snæver gade.

Lyngskiftet

(Kisserup Strand /)

'Sommerhusområde'.

For hvert enkelt menneske vil der være ord, der tænder erindringskontakten.

'Lyng' kunne sagtens være sådan et ord.

1) H. C. Andersen 'Heden, ja, man tror det næppe... *Lyngen er et pragtfuld tæppe'* får man lyst til at synge mens 2) eftersommerens farvespil straks ses på 'skærmen', hvor også 3) *Enrico Dalgas* blander sig med sit *'hvad udad tabes, må indad vindes'* (selv om det er

et H.P. Holst citat, se *Lammefjordsvej*) om sin yndlingsag: hedens opdyrkning.

Og heden er *lyng* plus revling, tyttebær, mosser osv. Og lyngen er kendt som '*Erica*' fra krydsordsopgaven, fordringsløst voksende på sit *al*-lag. Og mange har i tidens løb takket for lyngtørven som varmekilde.

Hvad '*skift*' gør i denne sammenhæng må stå hen. Måske skal det markere overgang mellem lyngen/naturen og det kultiverede.

Lyngvej

(Udby / 1972)

Vejen måtte få det navn, for lokalt har man altid sagt '*nede i lyngen*'.

Efter sigende var hjulsporet en del af poststien til Dalmosevej.

'*Den sorte død*', pesten, der hærgede Danmark omkring 1350, efterlod tomme landsbyer og udyrkede marker, der sprang i lyng. I mange år derefter betragtedes det som en forbandelse, hvis man blev nødt til at krydse et lyng-stykke (hede).

Men mange husdyr (spec. i Jylland) har overlevet, takket være lyngen som vinterfoder, hvis høsten havde slået fejl.

Lærkemosen

(Kisserup Strand /)

'Sommerhusområde'.

Lærken findes overalt i det åbne land – også gerne i moser.

Der har været en kraftig tilbagegang de senere år, men alligevel er sanglærken nummer tre på vores fugle-top-ti-liste med ca. 1,3 mio. ynglepar. Tilbagegangen skyldes i høj grad afvanding af engområder og brug af sprøjtemidler.

Når lærkens triller høres, er det forår i Danmark. *Sanglærken*, der hænger som en kvidrende prik højt, højt oppe. Men ingen introduktion er nødvendig. Fra barnsben sang vi Bergsteds '*Jeg ved en lærkerede*', senere '*Velkommen lærkelil*' (Chr. Richardt) og efter 1945 Mads Niensens '*En lærke letted*'.

Bomlærken, Hedelærken, Toplærken er der også, men ikke så bevidst som marklærken, som sanglærken også kaldes.

Lærkesangen har været genstand for intensive undersøgelser: hvornår synger den: på jorden /under opstigningen/under nedstigningen/kun oppe?

er der forskel på op/ned?

er der forskel på intensitet og periodelængde? hvad betyder vejret for sangen? o.s.v.

På vinterdage kan '*lommelærken*' erindre om 'trillerne'.

Lærkestien

(Orø, Næsby Strand / 1972)

'Sommerhusområde'.

Lærkevej

(Holbæk vest /)

Fuglekvarteret (i folkemunde 'Pipkvarteret').

Løserup Strandvej

(Løserup Strand / 1972)

'Sommerhusområde'.

Naturligt navn til vejen langs stranden netop her.

Området delvis udstykket fra 'Rølmergården'.

Løserupvej

(Løserup - Stranden / 1972)

Landevejen fra Udby, gennem Løserup 'by' helt ud til det nordøstlige hjørne af Tuse Næs. 1272 nævnt som Lufxæthorp, 1370 Lifstorp/Lyftorp altså et udflyttersted. Endelsen – *torp* ændres med tiden til *-rup*.

'Luf' bliver til 'Liuf'. Altså: '*Liufs udflyttersted*'. Vejen til 'ø' i navnet er lang.

Løvenborg Allé

(Løvenborg /)

Til erindring: fra Regstrup (sydfra) går der en 'Løvenborg Vej'.

Vort eget lille, usædvanlig romantiske herresæde på kommunens sydvest grænse, beliggende på en holm. Oprindelsen kan føres tilbage til *Ellinge*-landsbyen som Absalon mageskiftede til Sorø Kloster. Senere oprettedes hovedgården *Birkholm* (1500-tallet). Efter reformationen (1536) kom den under kronen og blev 1547 solgt til Hans Barnekow.

Hovedbygningen er fra 1634 og *'stamhuset Løvenborg'* blev oprettet 1766 af geheimeraad Severin Løvenskiold, og ophøjet til baroni 1773. Med lensafløsningsloven 1919 ophørte stamhuset og *'Løvenborg'* solgtes ud af familien 1938.

Mod øst fører en bro over til den smukke have/park anlagt i gammel fransk stil.

At være *'Stamhus'* indebar efter dansk ret, at godset ikke måtte deles, sælges eller pantsættes.

'Baroni' er en barons stamhus.

Titlen *'Baron'* er indført i Danmark 1671 af Chr. V for de nye stamhusbesiddere.

En tid brugtes titlen i flæng med *'Friherre'*. Om baroniet *'Løvenborg'* kan læses i *'Strejflys'* fra Holbæk Museum og Holbæk Arkiv ved Østergaard og Korsgaard.

Ikke langt fra herresædet (et dejligt ord) mod øst lidt efter *'Gartnerhuset'* står i et lille indhak i vildtheget en ca. 180 cm høj *'mindesten'*, hugget og ornamenteret i granit.

Stenen er rejst af digteren Thor Lange (1851-1915), der burde være mere kendt, end han er. Men det er en anden historie.

14 sten, steler og kors er rejst fra 1891-1916. De 5 sidste efter hans død og denne er den sidste. Alt var planlagt af ham selv og alle indskrifter er hans.

Han skrev *fra* sit *'andet fædreland Rusland'* og indtægterne for udgivelserne *i Danmark* blev brugt til at rejse *'mindesten'* rundt om i landet på historiske steder eller over personligheder, der ikke havde været *'påagtede'* nok for deres virke. Eller som her over et stykke natur, han satte højt. Alle sten som udtryk for hans varme fædrelandssind.

Hans to vers (et foran og et bagpå) indhugget i denne sten lyder:

VELSIGNET VÆRE
STIEN HER SAMT DU
SOM GÅR FORBI
FOR FARE NØD OG
HIÆRTESORG
VOR FRELSER DIG BEFRI

MIN GRØNNE SOLFORGYLDTE
ELLERAND
MED DUFT AF JORBÆR
HANEKAM OG MYNTE

DIG ELSKER LANGVEIS FRA
EN FREMMED MAND
SOM SØGER HIEM
HVOR HAN SIT LIV BEGYNDTE

Årstallene 1857 og 1907 står på stenens to sider.

Løvsangervej

(Holbæk vest / 1950)

Fuglekvarteret (i folkemunde *'Pipkvarteret'*).

Løvsangeren er vor almindeligste sangtrækfugl med en fin melodisk sang og den findes overalt i Danmark. Vimsende rundt, aldrig i ro. Finder man en næsten kugleformet rede med indgangshul, er det løvsangerens.

Den ligger som nummer syv på fugle-top-ti-listen med ca. 600.000 ynglepar.